

Nieuwe wandbespanning voor Galerijzaal

Met het vernieuwen van de wandbespanning in de Galerijzaal van Kasteel van Gaasbeek volbracht Frans Hazenbosch een droomopdracht. Het ten onrechte weinig bekende kasteel nabij Brussel kent een lange en roerige geschiedenis. Zijn huidige uiterlijk dankt het aan de laatste eigenaresse: markiezin Marie Arconati Visconti, een flamboyante verschijning.

Tekst Didier van Det | Fotografie Otto Kalkhoven
M.m.v. Kasper Gort

*Markiezin Visconti mocht
graag pagekleding dragen*

L. Blanc & Cie

11. Rue de Buci. 11.
PARIS

Regelmatig liet markiezin Visconti zich zien in een weelderige renaissancejurk. Als ze niet rond de overgangperiode naar de twintigste eeuw had geleefd maar een paar eeuwen eerder, zou het waarschijnlijk niemand zijn opgevallen. De puissant rijke dame hield wel van een verkleedpartij; pagekleding en mannenpakken mocht ze ook graag dragen.

Atheïst

Marie Peyrat (1840-1923) adoreerde haar vader, een links radicale Fransman en progressief journalist, lid van de Franse Assemblée Nationale, republikein en fervent antiklerikaal. Marie, die deze idealen deelde, ontmoette via hem Giammartino, zoon van markies Giuseppe Arconati Visconti, een steenrijke Milanees met onder meer het Kasteel van Gaasbeek in zijn bezit. Giammartino interesseerde zich voor archeologie en het links-liberale gedachtegoed. Wat hen in elkaars armen dreef is niet bekend, maar Giammartino en Marie besloten hoe dan ook te trouwen. Het koppel wachtte hiervoor tot na de dood van vader Giuseppe, die ernstige

bezwaren had tegen het huwelijk. Marie was immers niet van adel, arm en ook nog eens atheïst!

Restauratie

Het geluk duurde niet lang. Giammartino overleed in 1876, drie jaar na de voltrekking van het huwelijk. Marie Arconati Visconti erfde al zijn bezittingen. Het verwaarloosde kasteel liet ze restaureren tot het kasteel zoals we dat vandaag kennen. Samen met haar adviseur (en levensgezel), antiquair Raoul Duseigneur, kocht ze op grote schaal kunstwerken aan. Haar uitgesproken voorkeur voor de renaissance voerde hierbij de boventoon. De Brusselse architect en interieurontwerper Charle-Albert (1821-1889) tekende voor de restauratie. Hij was aanhanger van de restauratieprincipes van de Fransman Eugène Viollet-le-Duc, die het opbouwen van een ruïne tot iets dat fraaier of zelfs compleet anders oogde dan het originele bouwwerk, gangbaar maakten. Het Kasteel van Gaasbeek groeide uit tot een prestigieus slot; aan de buitenkant een stoere burcht, van binnen het comfort en de klasse van de bevallige renaissancestijl. Het meubilair haalde Charle-Albert vooral uit Franse kastelen.

De nieuwe rode wandbespanning in de Galerijzaal van Kasteel van Gaasbeek. In de tijd van de markiezin stond in het midden een biljart opgesteld. De biljartkeus werden opgeborgen in de rijkversierde houten bank.

Schenken

Marie zag Kasteel van Gaasbeek voor het laatst in 1913. Vanwege het uitbreken van de oorlog woonde ze met Duseigneur in een hotel in Angers, waar hij bezweek aan de gevolgen van een ziekte. De kinderloze markiezin, die ook in de besteding van haar fortuin een sociaal gezicht toonde, besloot dat haar bezit ten goede moest komen aan de gemeenschap. Het Louvre kreeg haar volledige collectie middeleeuwse en renaissance kunstwerken. Kasteel van Gaasbeek schonk ze aan de Belgische staat. Een half jaar na de schenking overleed ze in haar Parijse woning, op 3 mei 1923. Ze was 83 jaar.

Zestien franc

Toen Frans Hazenbosch de aanbesteding won voor het vervangen van de wandbespanning in de Galerijzaal, ooit de pronkzaal van de markiezin ('een droomlocatie'), wist hij dat het een uitdaging zou worden. De bestaande bespanning stamde nog uit het begin van de jaren zestig van de vorige eeuw en was in slechte staat. De stof was afgeleid van de originele wandbespanning uit 1899, waarvan nog een klein stukje achter een deur van een toilet zichtbaar is. Boudewijn Goossens, verantwoordelijk voor de collectie van het kasteel, ontdekte dat stoffenhuis Tassinari et Chatel uit Lyon de originele stof had geleverd. De boedelbeschrijving uit 1899, opgesteld door de toenmalige rentmeester, laat zien dat er zestien franc voor

was betaald. Per strekkende meter. Boudewijn: 'Deze stof is tegenwoordig niet meer leverbaar. Mogelijk is het speciaal voor deze ruimte vervaardigd.'

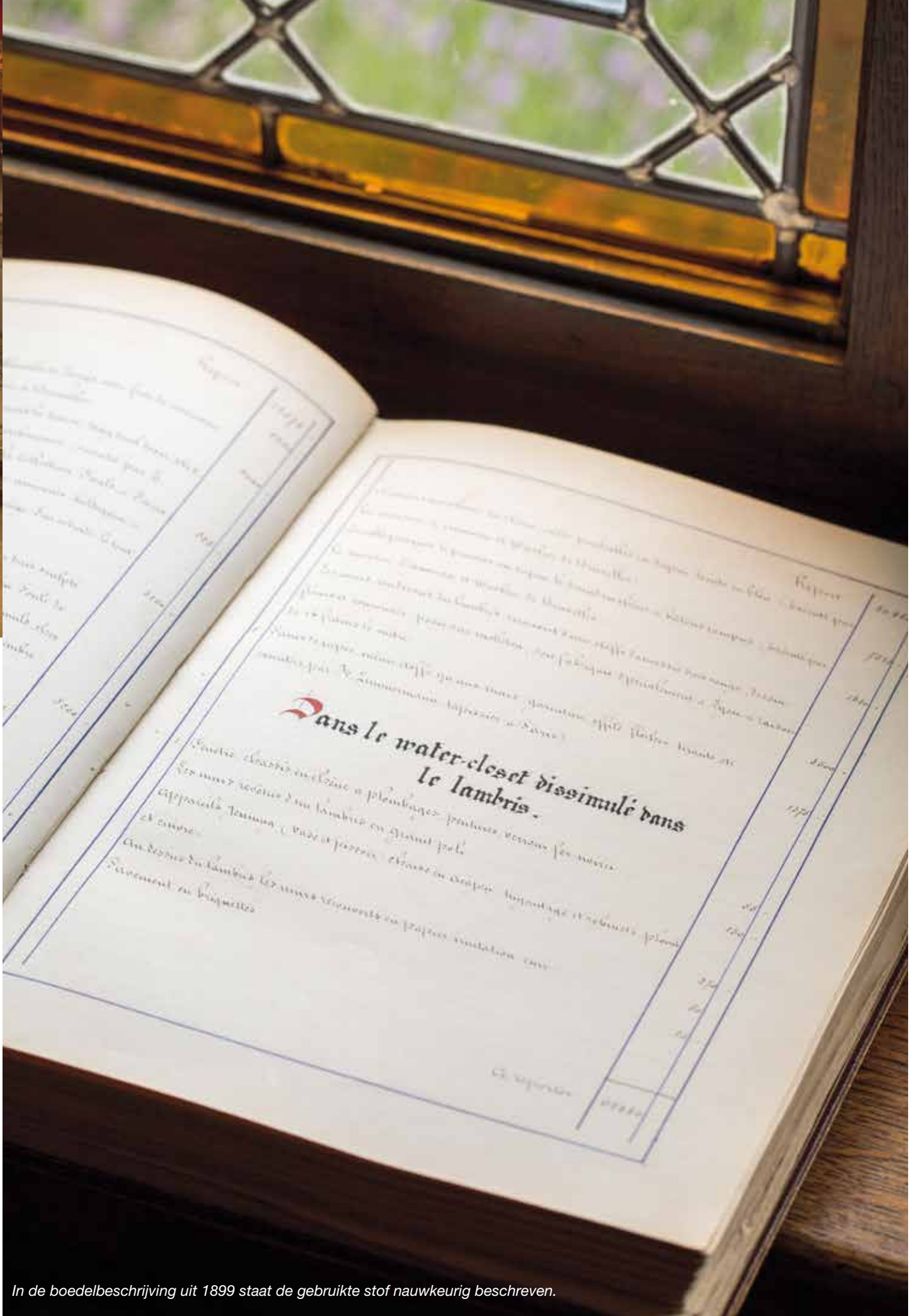
Gemiddelde temperatuur

'Natuurlijk kunnen we de stof exact laten namaken. Dat is echter peperduur. Honderd procent zijde is bovendien uiterst kwetsbaar en reageert sterk op vocht', vertelt Frans. Hij ging daarom op zoek naar een alternatief dat dicht bij het origineel bleef. Lelièvre Paris bood uitkomst. Die had een stof die als beste uit de verf kwam, met de stabiliteit van katoen en de glans van zijde. Ook pasten de kleur en het motief perfect bij de zaal, een belangrijke

De stof kostte destijds zestien franc per strekkende meter

eis van de directie van Kasteel van Gaasbeek, evenals een hoge kwaliteit. Logisch, aldus Frans. 'Wandbespanning presenteert stof in zijn meest kwetsbare vorm.'

De omstandigheden waarin hij de nieuwe wandbespanning moest aanbrengen waren lastig. Het moest gebeuren in januari, buiten het openingsseizoen. De ruimte was in die periode

Dans le water-closet dissimulé dans le lambris.

Plombier chargé en charnière à plombages plombés versant les murs.
Les murs revêtus de lambris en grand bois
Appareils terminés par et parois étanche au départ tuyautage et robinets plombés
et autres.
Au-dessus du lambris les murs revêtus de papier imitation cuir
écroulé en briquettes

In de boedelbeschrijving uit 1899 staat de gebruikte stof nauwkeurig beschreven.

echter koud en het kostte moeite haar op de juiste temperatuur te krijgen. ‘Vanwege de werking van het materiaal gebeurt het plaatsen idealiter bij een gemiddelde temperatuur en vochtigheid’, licht Frans toe. ‘Daarom werden wandbespanningen vroeger altijd in het voor- of najaar aangebracht.’

Betengeling

De betengeling, die zorgt voor stabiliteit en een goede vochtregulatie, bestaat in de regel uit een houten raamwerk met een linnen basis waarop een papieren laag bevestigd is. Daaroverheen komt dan een molton en de uiteindelijke stof. De betengeling van de reeds aanwezige bespanning in het kasteel bestond uit een molton basis. ‘Het nadeel hiervan is dat kleine vuildeeltjes uit de spouw door de laag heendringen en vervolgens de stof aantasten.’ Puttend uit zijn jarenlange ervaring stelde Frans

‘Sommige mensen vinden agrementbandjes truttig, ik niet’

daarom voor om een dampopen doek te gebruiken die de stofdeeltjes tegenhoudt. ‘Zo’n doek werkt bovendien beter dan linnen met papier tegen vocht en temperatuurwisselingen.’

Bandjes en koorden

De afwerking van de randen en naden deed Frans zoveel mogelijk op traditionele wijze. Voor de horizontale afwerking gebruikte hij zogenaamde agrementbandjes, door sommigen als ‘truttig’ ervaren. ‘Ik vind het juist een verrijking, het hoort bij de traditie.’ Verticaal gebruikte hij op kleur gemaakte koordjes. In België werd in de hoeken altijd koord gebruikt. In Nederland meestal niet.

Nu de zaal is voorzien van een nieuwe wandbespanning kan Kasteel van Gaasbeek weer pronken met de Galerijzaal. Frans wijst op het prachtige lichtspel. ‘De stof is op driedimensionale wijze geweven met gebruikmaking van verschillende draden. Hierdoor ziet het doek er vanuit elke hoek anders uit. Met een bedrukte stof of behang zal je dat effect nooit bereiken.’ ■

Meer informatie over wandbespanning en Frans Hazenbosch vindt u op www.wandbespanning.nl

De driedimensionale weving zorgt ervoor dat zonnestralen steeds weer een nieuw licht op de stof werpen. Frans Hazenbosch vond de stof bij Lelièvre Paris.

Een eeuwenoud kasteel

Kasteel van Gaasbeek werd rond 1240 in opdracht van Godfried van Leuven gebouwd als onderdeel van een verdedigingslinie rondom Brussel. Tijdens de Negenjarige Oorlog (1688-1697), waarbij een alliantie optrok tegen zonnekoning Lodewijk XIV, werd het gebouw grotendeels in puin geschoten; de kasteelmuren bleken niet opgewassen tegen de moderne kanonnen. De defensieve functie was hiermee definitief achterhaald. Na jaren van verwaarlozing volgde in opdracht van markiezin Arconati Visconti een volledige restauratie en gedeeltelijk heropbouw. De voorgevel kreeg het karakter van een middeleeuwse burcht. Er werden torentjes, schietgaten en kantelen toegevoegd, en ook ramen (!) in de verdedigingsmuren. De binnenkant onderging een renaissancestische make-over. De vleugel met daarin de Galerijzaal werd volledig nieuw opgebouwd. Men maakte hierbij gebruik van de nieuwste technieken. De overspanning bestaat bijvoorbeeld uit een stalen constructie, onzichtbaar gemaakt door een decoratieve houtafwerking.

Kasteel van Gaasbeek is dagelijks geopend van 1 april t/m 5 november van 10.00 - 18.00 uur (laatste bezoek om 17.00 uur). Op maandag gesloten, geopend op feestdagen. Meer informatie vindt u op www.kasteelvangasbeek.be